

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2013 április Ról-ról

Fáy Miklós: Legalább nem a Mirandolina (Carlo Goldoni: A nyaralás. Katona József Színház. Rendező Mohácsi János.)

Hogy Shakespeare miért, azt soha nem kell kérdezni. Mert szép, mert alap, mert Arany János fordította, illetve mostanában elkezdjük kipróbálni, hogy milyen, amikor nem Arany, Vörösmarty, de minimum Szabó Lőrinc, és úgy látszik, hogy akkor is probléma, ki ölte meg a dán királyt. De vannak örökös tagok a magyar színházban, akiket soha nem ért az ember. Mit akarnak Molière-től? Mit akarnak Goldonitól? Vagy ha tőlük annyit akarnak, akkor miért nem akarnak semmit Racine-től? Állandóan azt érzi az ember, hogy akik eldöntik a következő évi bemutatókat, azok kéziratokat ugyan olvasnak, de könyveket a főiskola óta nem vettek a kezükbe. Az új darabok körül nincs semmi baj, vagy ha van, nem lehet érzékelni, lehet, hogy ezer remekművet adtak vissza a boldogtalan szerzőknek, de az biztos, hogy a klasszikusokkal senki nem gondolkozza agyon magát. Csehov és Shakespeare, kis Molière, kis Goldoni. Mirandolina és Csetepaté Chioggiában. Csöndben megőrülök, amikor derék pojácák azt hangsúlyozzák szemükkel csippentve, hogy Forlipopoli, értitek, ugye, kedves nézők. Értjük. Hol a puskám?

Szeretni akarom Goldonit, gondolom, ugyanazért, amiért mindenki, aki járt már Velencében. Azért a szoborért, amiről Kosztolányi is annyit írt, a feketekávé és gyümölcsök illatában, parókás fején háromszögletű kalap, de kövérkés arcán huncut, cinkos mosoly stb., ilyesmit írtak az emberek, akik sokat jártak Velencében, azoknak, akik nem jártak sokat. Személy szerint ezt mind nem nagyon érzem, csak a mosolyt, nekem se nem huncut, se nem cinkos, csak mosoly, csak hát nem szoktak ilyen bronzok sétálgatni a talapzatokon. Jellemző módon Kosztolányi sem tudja, ki a szobrász, és gond nélkül lerokokozza a 19. század végi emlékművet, van ilyen: annyira sikerül valami, hogy függetlenedik az alkotótól, csak az ábrázolt marad, Goldoni, a mosolygós. Egyetlenként nemcsak a városban, de szinte az egész világon: miért ne emelhetné valaki a derűt, boldogságot összhangba a nagysággal, jelentőséggel?

Szeretni akarom? Persze. De minimálisan is ismerni, tisztában lenni azzal, hogy ez A nyaralás nem az A nyaralás, nem az, amit unalomtól szédelegve néztem a régi Új Színházban, a trilógia, hanem egy másik, ami arról szól, hogy nem szól semmiről. Voltaképpen azzal az eszközzel élek, amivel Mohácsiék, lassan vezetek be, amikor Goldoniról beszélek, azt teszem, ami a színpad két oldalán történik, kártyázok, dögre unom magam, mint ahogy az a nyaralásokon történni szokott. Még csak nem is rossz az idő, csak túl sokan vannak, és mind vendégségben, nem lehet kidöglenni a napra, gatyára vetközni, Aperol Spritzet dönteni magunkba, hogy az egész nyaralás valami furcsa, öntudattalan, hőségben eltöltött kábulattá váljék.

Ha zseninek kell lenni, akkor most kell, amikor az unalmat kell ábrázolni. Legyen hosszú, legyen unalmas, miközben rövid és szórakoztató. A szokásos színházi paradoxon, az operában talán hangsúlyosabb: a gonoszoknak is szép zenét kell énekelni, de hogyan lehet a széppel ábrázolni

az ádáz? Hogyan lehet szórakozva ábrázolni az unalmat?

Nem mondom, hogy nem lehet, de most nem sikerült. Folyton azt érzem, hogy ez most nem jött össze. Mintha más is folyton azt érezné, halkra csavarodott az interakció, nevetnek, nevetgélnek, de néha szórakoztatóbb az, hogy valaki harsányan felröhög a nézőtéren, mint az, amin felröhögött. Közben meg óriási Mohácsi-megújulással kezdődik az előadás, igaz, hogy zene szűrődik ki a függöny mögül, mint mindig, de micsoda függöny mögül...! A megszokott fentről lefelé nyíló-záródó rekesz helyett a függöny oldalról nyílik, és függöny a szó hétköznapi értelmében, áttört csipke, műselyem vagy micsoda. Ha át nem is lóg a díszlet a nézőtérre, azért elmege a határig, amit nézünk, az már a darab része.

A díszletet és a jelmezeket egy kicsit nehéz pontosan a helyükre tenni, nem mintha feltétlenül ez volna a cél. Inkább csak az a furcsa, hogy vannak nagyon határozott korutalások, Ónodi Eszter középen elválasztott, kétoldalt felsütött haja nagyon határozottan idézi a hetvenes évek színes végét, de a falakon látható kínai elektromos képek, vízesések, elefántok egy mai szörnyűséges hétvégi vityillóban is elférnének. Történik 1978-tól napjainkig, az örökös ízléstelenség világában? Garbópulóverre húzott zakók, kerek orrú nubukcipők és harisnyás lábú szépségek között? Elfogadom.

Úgyis csak nézni kell őket, nem azonosulni velük. Kártyáznak, ki így, ki úgy, pénzben vagy csak időtöltésből, nyernek, veszítenek, természetesen csálnak is, hiszen ez kihagyhatatlan fordulat, ahogy a pókerözők között elkerülhetetlen, hogy a naiv kibic el ne szólja magát. Viccesek, vicceskéek, de magamban már elméletet gyártok: ez az, amit nem bír el a Katona.

Van Mohácsi-stílus és van Katona-stílus, és a kettő nem ugyanaz. Most itt mintha az volna a kérdés, hogy sikerül-e ezeket a fegyelmezett, de szigorúan fogott színészeket átszoktatni egy másik játékmódra, szabadabb színpadi létre, kreatívabb színészségre, lötytedtebb fegyelemre. Azt látom, hogy nem. Hogy ezek a nagyon kinevelt, nagyon magas szinten dolgozó művészek megcsinálják ezt is, hiszen ez a dolguk, hogy mindent megcsináljanak, de Mohácsi János meg azt kívánja tőlük, hogy ne dologként csináljanak meg mindent. Ettől nehézkedik talán az első fél óra, a bravúrtól, hogy lám ezt is tudjuk, és a bravúr elmaradásától, hogy nem pont azt tudjátok. Éppenséggel szeretem őket ezért a fáradozásért, Rajkai Zoltánt, Kocsis Gergelyt meg a már emlegetett Ónodi Esztert. Elek Ferenc kicsit könnyedebbnak tűnik, mint aki csak fél lábbal katonás, de a másik lába sem mohácsis attól még. Fullajtár Andrea pedig attól jó, amitől nem illik bele a Mohácsi-féle játékba, neki itt pont az a szerepe, idegen a nyaralók között, jóllehet éppen ő a házigazda, vagy legalábbis a felesége. De nem tudja fölvenni ezt a lazaskodós, benyögésekkel, horkantásokkal, idétlen gesztusokkal teli színpadi életet, nagyasszony, ha nem is alkatilag, de szenvedésileg feltétlenül, rosszul van mindentől, ami körülötte történik.

Persze ez már maga a történet, a meg nem értettség, szenvedés, keresés és nem találás története, hogy szegény Donna Lavinia ott keresi az élet értelmét, ahol biztosan nincs, ott keresi a nagy érzelmeket, a megélnivalót, ahol csak kis megcsalásra futja, hogy két éve vár valakit, akinek egyáltalán nem sürgős a találkozás.

A találkozás előtt azonban megjön a férj, Vajdai Vilmos, vállán puska, hátán nyulak meg egy borz, mert véletlenül az is áldozatul esett a vadászati szenvedélynek. Az egyetlen merev dolog, ami rajta van, mondja Donna Lavinia sértetten, de most egy pillanatra érdekesebb a cselekményen kívüli esemény: mintha a helyére állna a darab, mintha Vajdai az agyonmodorozott beszédével mégis azt hozná, amire eddig vártunk: a szórakoztató döglődést. Meg is indul a darab egy dögletes, régi vicc sokszoros elmesélésével, Kittenberger Kálmán bácsi megy haza a vadászatról, azért se mondom végig, első gimnazista voltam, amikor először hallottam.

Ez lenne a darab a csúcspontjában, ugyanannak a viccnek a mesélése addig, amíg már tényleg röhögni kell rajta, mert a feleség folyton tiltakozik, nem tudja még egyszer meghallgatni, valaki nem érti, a másik érti, az még rémesebb. És közben folyamatosan tiltakozunk, de mi ellen is? Ha a darabismertetőnek hinni lehet, akkor a házasság ellen, mert az a kapocs, amely garantáltan boldogtalanságba visz, unalom, kisszerűség, csalás, megcsalás, az élet elcsepegtetése, a szürkeség és a monotonia. Talán Goldoni idejében volt ebben valami forradalmi gondolat, most már nem érdemes ebben a témakörben színdarabokat írni, rendezni, játszani, annyira egy véleményen van a világ. Akkor tessék szólni, ha kiderül, hogy ja, tévedtünk, a házasság mégis csodálatos intézmény.

Magára vessen, persze, aki hisz a darabismertetőknél, sokkal erkölcsösebb az előadás, nem a házasság izgatja, hanem az értelmetlen élet, az unalom, a semmittevés, az álbarátság, álszerelem, a félig sem élt élet. Egyre jobban átüt Goldonin Csehov, ülnek a dácásban, és várnak, ha nem is a moszkvai gyorsra, de legalább arra, hogy elteljen a nyaralás, haza lehessen utazni a kofferekkel. Megjön Paoluccio, a nagy szerelem, de kis hülye, rossz versekkel, megjönnek a ledér lányok, egyébként extra viccesek, Jordán Adél és Pálos Hanna, de csak szexuális segédeszközként funkcionálnak. Van óriási másnaposság, másnap ötkor, és annak megfelelő előzményei, ismét egy Mohácsi-féle nagy fejfájós ébredés, nem tudom megunni. Egyre jobbnak érzem az előadást, egyre jobban közelítenek egymáshoz a stílusok, a végén már azon kell röhögni, milyen arcokat vág Ónodi Eszter, közben meg egyáltalán nem kellene röhögni, talán csak elnézően mosolyogni, mint a Goldoni-szobor, megérdemlitek a szeretetet, kedves szereplők, mert titeket legalább zavar, hogy rosszul éltek. Megérdemlitek, bár úgysem sikerül máshogy élnetek. Paoluccio Rilket szaval, kinek nincs háza, sose lesz már, vége a nyárnak, most sem sikerül. Van egy másik idézet, azzal dicsekszem magamnak, hogy valószínűleg csak én vettem észre a nézőtérben, Donna Florida Mauro hívására azt mondja, hogy Isten látja lelkemet, és sorolni kezdi, hogy mi a helyzet. Tudom, hogy a végén majd azt mondja: Isten látja lelkemet, én mégsem szeretlek, mert ezt mondja Sam Small is a csúf kuvasznak. Nem jó semmire az információ, legfeljebb elbizonytalanít, mennyi mindent nem vett észre az ember az előadásban.

Akikkel beszéltem, azt mondják, hogy nem sikerült az előadás. Hogy Mohácsi mindig ilyen, és ez már kezd unalmas lenni. Hogy az egész nem szól semmiről, csak szellemes. Lehet. Nekem küzdeni kellett érte, nehezen adta meg magát, vagy én adtam meg nehezen magam, körülbelül mindegy, de a küzdés biztosan benne volt. Ettől pedig nyilván jobban is szereti az ember, nem akartam, mégis tetszik. Legyen ez egy titkos kedvenc, vízfejű kis hülyegyerek, kedvesebb a szívnek, mint a többi.

Carlo Goldoni: A nyaralás. Katona József Színház. Rendező Mohácsi János. Szereplők Fullajtár Andrea, Ónodi Eszter, Fekete Ernő, Rajkai Zoltán, Kocsis Gergely, Vajdai Vilmos.

Tetszik

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

Kapcsolódó írások:

1. **Fáy Miklós: Kossuth humora (Carlo Goldoni alapján Ferkai Tamás: Mirandolina. A Szolnoki Színház előadása. Zenéjét szerezte Mikó István. Rendezte Balázs Péter.)** Nem, igazán igyekszem, de nem mondhatom, hogy utálok Balázs Pétert....
2. **Fáy Miklós: Ápor és szerelem (Heltai Jenő: Naftalin. Szombathely, Weöres Sándor Színház, rendező Mohácsi János. Illetve Budapest, Radnóti Színház, rendező Szabó Máté.)** Eljutottam a Mohácsi-rajongásnak arra a fokára, amikor már más színházban,...
3. **Fáy Miklós: Két bolha egy fülbe (Georges Feydeau: Bolha a fülbe. Radnóti Színház, rendező Mohácsi János. Békéscsabai Jókai Színház, rendező Merő Béla.)** Nem a színházi tanácstalanság netovábbja a Bolha a fülbe? Amikor...
4. **Fáy Miklós: Egyszer se élünk (Kovács Márton–Mohácsi István–Mohácsi János: Egyszer élünk avagy a tenger azontúl tűnik semmiségbe. Nemzeti Színház.)** Egyszer kezdhethék már másképp. Ez jut eszembe a harmadik másodpercben,...
5. **Fáy Miklós: Neki dudál a kis kamion (Mohácsi János: Szentivánéji álom. A szombathelyi Weöres Sándor Színház előadása)** Utoljára akkor éreztem megindultságot a Szentivánéji álom után, amikor a...

Cimkék: **Fáy Miklós**